

Lamsdorf/Łambinowice

Archeologia
miejsca pamięci

Publikacja jest informatorem towarzyszącym wystawie, którą zorganizowało Centralne Muzeum Jeńców Wojennych we współpracy z dr. Dawidem Kobiałką, dr. hab. Michałem Pawletą, prof. UAM, oraz dr. Kamilem Karskim.

Lamsdorf/Łambinowice. Archeologia miejsca pamięci

8 maja – 21 czerwca 2024 r. (Łambinowice)

28 czerwca – 10 września 2024 r. (Opole)

Koncepcja wystawy i informatora

Dawid Kobiałka

Autorzy

Dawid Kobiałka, Michał Pawleta, Kamil Karski

Współpraca

Violetta Rezler-Wasielewska, Piotr Stanek, Elżbieta Góra, Anna Czerner

Projekt graficzny, skład i łamanie

Marek Krajewski

Redakcja i korekta językowa

Teresa Kruszona

Autorzy zdjęć

Daniel Frymark, Elżbieta Góra, Sławoj Dubiel,
Kamil Karski, Pracownia Konserwacji Zabytków „Rewars”

Autorzy rysunków i wizualizacji

Sonia Tomczak, Mikołaj Kostyrko, Adam Lokś, Kamil Karski

Materiały archiwalne

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych

National Archives and Records Administration w Waszyngtonie

Na okładce: Prace archeologiczne na terenie po Stalagu VIII B (344) Lamsdorf, fot. Daniel Frymark

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ISBN 978-83-61801-51-1

© Centralne Muzeum Jeńców Wojennych, 2024

Druk: Zakład Poligraficzny Sindruk, Opole

WSTĘP

Wystawa „Lamsdorf/Łambinowice. Archeologia miejsca pamięci” jest zwieńczeniem pomysłu, który w nas, pracownikach Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych, dojrzewał długo. Zmieniał przy tym również kształt: rósł, powiększany o kolejne wątki podsycane stale towarzyszącą nam ciekawością historyczną, bądź się zmniejszał, ograniczany możliwościami, bo na pewno nie wątpliwościami. Przekonanie, że Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach wymaga gruntownych badań terenowych, które uzupełnią i zweryfikują dotychczasową wiedzę, było niezmiennie silne, niepodważalne. A zarazem byliśmy przekonani, że badania te będą stanowić dokument stanu zachowania śladów wojen, obozów i ludzi tu przetrzymywanych.

Wszystko zaczęło się w drugiej połowie lat 90. XX w. od kwerend archiwalnych, które miały, i tak się w znacznej mierze stało, doprowadzić do rekonstrukcji historii łambinowickich cmentarzy wojennych. Dokumenty wówczas odnalezione, dowodzące istnienia grobów z czasów II wojny światowej, których śladów próżno było szukać czy to na cmentarzach, czy na terenach poobozowych, a ponadto liczne, ukryte przez bujną przyrodę Miejsca Pamięci pozostałości infrastruktury obozowej zachęcały do nieustawiania w staraniach. Nabrały one impetu w końcu drugiej dekady XXI w. Dzięki zaś włączeniu się w prace koncepcyjne naukowców – dr. hab. Michała Pawłety, prof. UAM, oraz dr. Dawida Kobiałki – ostatecznie przyjęły postać interdyscyplinarnego projektu „Nauka dla społeczeństwa, społeczeństwo dla nauki w Miejscu Pamięci Narodowej w Łambinowicach”, którego sukces rozpoczął się od zdobycia dofinansowania Ministra Edukacji i Nauki w programie „Nauka dla Społeczeństwa”.

Wystawa i niniejszy informator prezentują realizację tego wyjątkowego działania: jego założenia, przebieg oraz ustalenia licznego zespołu badaczy różnych specjalności, także muzealników i wolontariuszy. To podsumowanie prac, dzięki któremu lepiej poznamy zarówno historyczny kontekst badanych fragmentów łambinowickiej przestrzeni, jak i współczesny wymiar Miejsca Pamięci oraz społeczny potencjał naukowych poszukiwań oraz odkryć. Przedstawiamy je Państwu z dużą przyjemnością, pewni konieczności kontynuowania prac i bardzo ciekawi ich nowych wyników!

Violetta Rezler-Wasielewska

Wykorzystanie archeologii do badania krajobrazów poobozowych w Lamsdorf pozwala lepiej je rozumieć i do pewnego stopnia „czytać”. Są one przepełnione materialnymi relikdami związanymi z historią jeniectwa. Dosłownie niemalże na każdym kroku, spacerując po terenach poobozowych, napotykamy materialne ślady przeszłości, które znajdują się już kilka centymetrów pod ziemią. Archeologia tę pamięć o ludziach przetrzymywanych w Lamsdorf/Łambinowicach przywraca.

Społeczny aspekt prac projektowych na terenie dawnego obozu Lamsdorf jest wart szczególnego podkreślenia – archeologiczne badania terenowe dają sposobność aktywnego uczestnictwa w nich wolontariuszom oraz osobom zainteresowanym tematyką. W ten sposób w naszym przedsięwzięciu połączono kluczowe aspekty projektu – naukę (czyli archeologię, historię i etnografię) z udziałem społeczeństwa (osobami zainteresowanymi realizowanymi pracami) w lepszym poznawaniu i ochronie Miejsca Pamięci Narodowej w Łambinowicach.

Na wystawie prezentowane są zdjęcia zabytków archeologicznych odkrytych podczas prac terenowych. Część z nich jest już poddana konserwacji, inne dopiero na nią czekają w bezpiecznych warunkach Muzeum. Jest to kolejny etap ich funkcjonowania jako śladów przeszłości.

W badaniach wzięli udział: archeolodzy, historycy, etnografowie, antropolodzy, geochemicy, a nieocenionymi partnerami byli muzealnicy oraz wolontariusze. Wszystkim osobom, które uczestniczyły w projekcie i poświęciły swój czas, składamy serdeczne podziękowania – dzięki Wam mogliśmy wspólnie poznawać przeszłość oraz współczesność tego szczególnego miejsca.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA

CENTRALNE
MUZEUM
JĘŃCÓW
WOJENNYCH

ZNAK DZIEDZICTWA
EUROPEJSKIEGO

Projekt został dofinansowany ze środków budżetu państwa w ramach programu
Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”,
nr: NdS/545193/2022/2022, kwota dofinansowania: 560 740,00 zł, całkowita wartość: 560 740,00 zł.